

HUYỆN ỦY LAI VUNG
BAN TUYÊN GIÁO
Số 354-CV/BTGHU

ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

Lai Vung, ngày 10 tháng 11 năm 2022

*

*Tuyên truyền kỷ niệm 93 năm
ngày thành lập Chi bộ ANCS Đảng
ở Phong Hòa (29/11/1929 – 29/11/2022)*

Kính gửi: - Các Chi, Đảng bộ trực thuộc Huyện ủy,
- Tuyên giáo Đảng ủy các xã, thị trấn,
- TT Văn hóa – Thể thao và Truyền Thanh,
- Trang Thông tin điện tử UBND huyện (*Văn
phòng HDND và UBND huyện*).

Nhân dịp kỷ niệm 93 năm Ngày thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng ở Phong Hoà (29/11/1929 - 29/11/2022), Ban Tuyên giáo Huyện ủy hướng dẫn công tác tuyên truyền sự kiện này như sau:

1. Về mục đích tuyên truyền

Các chi, đảng bộ phối hợp cùng Ban Tuyên giáo Huyện ủy chỉ đạo các cơ quan, bộ phận chuyên môn tham mưu triển khai công tác tuyên truyền đến cán bộ, đảng viên, đoàn viên, hội viên cùng quần chúng Nhân dân về:

- Lịch sử truyền thống 93 năm Ngày thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng (nay là Đảng Cộng sản Việt Nam) ở Phong Hòa, một trong những chi bộ Đảng đầu tiên của tỉnh Cần Thơ vào tháng 11 năm 1929 (hiện nay xã Phong Hòa thuộc huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp).

- Qua đó tuyên truyền cho cán bộ, đảng viên, các tầng lớp Nhân dân hiểu sâu sắc về ý nghĩa của việc thành lập Chi bộ Đảng ở Phong Hoà và những thành tựu đạt được trong 93 năm qua. Giúp cho cán bộ, đảng viên và Nhân dân, nhất là thế hệ trẻ trong huyện hiểu được tầm quan trọng của sự kiện lịch sử này, giáo dục lòng yêu quê hương đất nước, khơi dậy ý thức trách nhiệm, động viên toàn Đảng, toàn dân, toàn quân tiếp tục phấn đấu, xây dựng Đảng bộ huyện Lai Vung ngày càng trong sạch, vững mạnh và phát triển.

2. Nội dung, hình thức tuyên truyền

Tuyên truyền trong cán bộ, đảng viên, đoàn viên, hội viên và Nhân dân về lịch sử hình thành, đấu tranh và phát triển của Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng (nay là Đảng Cộng sản Việt Nam) ở Phong Hòa, một trong những chi bộ Đảng đầu tiên của tỉnh Cần Thơ đã được thành lập vào tháng 11 năm 1929 (hiện nay

xã Phong Hòa thuộc huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp). Trong đó, tập trung tuyên truyền sâu sự kiện thành lập Chi bộ tại xã Phong Hòa ngày 29/11/1929. Khuyến khích tổ chức các hoạt động ôn truyền thống, về nguồn, tham quan Khu Tượng Đài nơi thành lập Chi bộ tại xã Phong Hòa cho cán bộ, đảng viên, đoàn viên, đội viên và học sinh.

- Trung tâm Văn hóa – Thể thao – Truyền thanh huyện, Trang thông tin điện tử UBND huyện chủ động thực hiện việc viết bài, đưa tin, phát thanh tuyên truyền, phản ánh các hoạt động kỷ niệm sự kiện này trên địa bàn huyện.

3. Thời gian, tài liệu tuyên truyền:

- Thời gian tuyên truyền: tập trung từ ngày 18/11/2022 đến ngày 02/12/2022.

- Tài liệu: có đề cương kèm theo.

Các chi bộ, cơ quan, đơn vị chủ động tổ chức thực hiện tốt đợt tuyên truyền kỷ niệm này và báo cáo kết quả tuyên truyền về Ban Tuyên giáo Huyện ủy để Ban tổng hợp báo cáo Thường trực Huyện ủy và Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy (lồng ghép báo cáo nội dung này vào báo cáo tháng 12/2022 của chi, Đảng bộ).

Rất mong nhận được sự phối hợp thực hiện của các cơ quan, đơn vị, địa phương về công tác tuyên truyền kỷ niệm 93 năm Ngày thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng ở Phong Hòa./.

Nơi nhận:

- Như trên (T/hiện),
- Thường trực Huyện ủy (B/cáo),
- UBND huyện (để biết),
- Lưu.

KT. TRƯỞNG BAN
PHÓ TRƯỞNG BAN

Nguyễn Thị Thùy Trang

ĐỀ CƯƠNG

Tuyên truyền kỷ niệm 93 năm Ngày thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng (nay là Đảng Cộng sản Việt Nam) ở Phong Hòa, một trong những chi bộ Đảng đầu tiên của tỉnh Cần Thơ vào tháng 11 năm 1929

(Kèm theo Công văn số CV/BTGHU ngày tháng 11 năm 2022 của Ban Tuyên giáo Huyện ủy Lai Vung)

Những năm 1925-1930, với hoạt động Hội Việt Nam Cách Mạng Thanh Niên (VNCMTN) do lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc sáng lập, phong trào công nhân và phong trào yêu nước Việt Nam phát triển mạnh mẽ. Tình hình đó là điều kiện chín mùi để thành lập chính đảng của giai cấp công nhân để tổ chức và lãnh đạo phong trào. Ngày 17/6/1929, ở Bắc Kỳ, Đảng Cộng sản Đông Dương thành lập. Ở Nam Kỳ, mùa Thu năm 1929, An Nam Cộng sản Đảng ra đời. Tiếp đó ở Trung Kỳ, tháng 01 năm 1930, Đông Dương Cộng sản Liên đoàn tuyên bố thành lập.

Địa bàn tỉnh Đồng Tháp ngày nay, vào thời điểm năm 1929, các chi bộ An Nam Cộng sản Đảng (một tổ chức tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam) đã được thành lập, đánh dấu bước ngoặt quan trọng trong đời sống chính trị của Nhân dân Đồng Tháp. Cụ thể:

Trên cơ sở Tổ VNCMTN Cao Lãnh, tháng 10 năm 1929, hội viên Phạm Hữu Lâu được kết nạp vào An nam Cộng sản Đảng, là đảng viên cộng sản đầu tiên của tỉnh (Sa Đéc), được cấp trên điều đi “vô sản hóa” ở đê-pô xe lửa Dĩ An (nay thuộc tỉnh Bình Dương), được cử vào Chấp ủy Lâm thời Đảng Cộng sản An Nam. Sau đồng chí Lâu, nhiều hội viên được kết nạp vào Đảng. Đến tháng 11 năm 1929, dưới sự chủ trì của đồng chí Châu Văn Liêm (đại diện An Nam Cộng sản Đảng), Chi bộ Cao Lãnh được thành lập tại vườn cây Mù U ở ấp Hòa Lợi, xã Hòa An. Chi bộ gồm Trần Văn Mảng, Lê Văn Sa, Lê Minh Cảnh, Nguyễn Như Ý, Phan Văn Túy (Giái) và Huỳnh Lương Thiện. Cấp trên điều đồng chí Nguyễn Văn Tây về làm Bí thư Chi bộ Cao Lãnh. Chi bộ ra tờ báo “Lao Nông” để tuyên truyền, giáo dục, tăng cường ảnh hưởng của Đảng trong quần chúng. Đảng viên của chi bộ tỏa đi nhiều nơi trong và ngoài tỉnh (Sa Đéc) gây dựng cơ sở, lãnh đạo phong trào. Vì vậy, Chi bộ Cao Lãnh còn được gọi là “chi bộ đặc biệt”.

Ở vùng Lấp Vò (trước kia thuộc quận Thốt Nốt tỉnh Long Xuyên). Trên cơ sở hoạt động của tổ chức VNCMTN tại đây, được sự chỉ đạo của đồng chí Châu Văn Liêm (Ủy viên Chấp ủy lâm thời An Nam Cộng sản Đảng), khoảng tháng 10 năm 1929, tại nhà thân sinh đồng chí Nguyễn Văn Cái ở Chợ Cũ, Bình Thành (nay là xã Bình Thành Trung, Lấp Vò), Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng đầu tiên của tỉnh Long Xuyên được thành lập, có 6 đảng viên: Nguyễn Văn Cung (Bí

thur), Nguyễn Văn Cái, Nguyễn Văn Hanh (Nguyễn Duy Hanh), Nguyễn Đình Tuấn, Nguyễn Văn Kính và Ngô Văn Chính. Chi bộ Lấp Vò ra tờ báo “Tiếng gọi dân cày” để tuyên truyền giác ngộ quần chúng, mở rộng ảnh hưởng của Đảng khắp tỉnh Long Xuyên.

Tại Phong Hòa (lúc này thuộc quận Ô Môn, tỉnh Cần Thơ, nay xã Phong Hòa thuộc huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp), năm 1928 đã tổ chức Tổ VNCOMTN có 4 hội viên. Khoảng cuối tháng 11 năm 1929, Chi bộ Phong Hòa, một trong các chi bộ An Nam Cộng sản Đảng đầu tiên của tỉnh Cần Thơ đã được thành lập, có các đảng viên: Nguyễn Văn Hanh tức Nguyễn Duy Hanh (Bí thư), Trần Kim Giáp, Trần Nhật Tân, Nguyễn Văn Huynh, Đặng Văn Thân và Nguyễn Văn Chi. Ngoài số đảng viên tại chỗ, thời gian này tại xã Phong Hòa có một số đảng viên từ các nơi bị địch truy lùng về đây ẩn náu và hoạt động, trong số đó có Bùi Văn Dự, Nguyễn Thị Lựu, Nguyễn Văn Đây, Trần Văn Mảng.. .

Cũng như các địa phương khác trong cả nước, sự kiện thành lập chi bộ Phong Hòa, một trong những chi bộ An Nam Cộng sản Đảng là một bước ngoặt lịch sử trọng đại. Từ đây, con đường giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp được Đảng vạch ra thật rõ ràng đúng đắn; chấm dứt thời kỳ khủng hoảng về đường lối cứu nước và giai cấp lãnh đạo, mở ra chương mới trong lịch sử dân tộc. Đó là kết quả phấn đấu không ngừng, lăn lộn trong phong trào quần chúng của những hội viên VNCOMTN đầu tiên, sau này là những đảng viên của Đảng.

Những nét chính về quá trình thành lập và lãnh đạo các phong trào cách mạng của Chi bộ Phong Hòa như sau:

Vào những năm đầu của thế kỷ XX, cũng như các địa phương khác, người dân Phong Hòa bị đánh mức thuế thân rất cao, nông dân từ 18 tuổi trở lên đều phải nộp thuế thân từ 3,5 đồng lên 5 đồng, đến 7 đồng Đông Dương một năm cho 1 người. Ngoài việc bóc lột bằng tô thuế, tề xã (thường là địa chủ có thế lực) tìm cách cướp đoạt ruộng đất của nông dân. Dưới nhiều hình thức thuế như: thuế chợ, thuế đò, thuế sông, thuế cá, thuế đường, thuế ruộng... chúng đưa hàng loạt những người nông dân nghèo không ruộng đất đi khai khẩn đất hoang, nhưng khi thành khoảnh bọn tề xã đến tước đoạt đăng ký cho là ruộng đất của bọn chúng. Chúng tìm mọi cách xua đuổi người nông dân Phong Hòa ra khỏi mảnh ruộng mà chính mồ hôi và nước mắt của họ đã tạo ra.

Bọn hội tề, chóp bu tay sai ở Phong Hòa luôn rình rập bắt bớ những người có tư tưởng cách mạng, những người mà chúng tình nghi. Thanh niên từ 18 tuổi trở lên đến 45 tuổi đều bị chúng bắt đi làm xây, làm phu đắp đường, khai sông rạch phục vụ cho chính sách bình định và khai thác thuộc địa của thực dân Pháp; nếu người nào chống lại lệnh của chúng, thì bị đánh đập rất tàn nhẫn hoặc bị chúng bắt bỏ tù.

Thực dân Pháp cùng bọn địa chủ cấu kết dùng nhiều thủ đoạn để cai trị bóc lột theo kiểu phong kiến đối với nhân dân Phong Hòa, chúng không chừa bất cứ

hình thức nào, thủ đoạn nào để nhằm vơ vét thật nhiều của cải, tiền, vàng và mồ hôi xương máu của nhân dân, như tên địa chủ Võ Văn Thăng, Hội đồng Đông, đặc biệt có tên Huyện Hàm Lục, mỗi tên có trên dưới 50 mẫu ruộng. Phần lớn đất đai của Phong Hòa thời đó nằm trong tay hơn 20 địa chủ. Bên cạnh bóc lột bằng tô thuế, những tên này thêm bớt các đơn vị đo lường, nâng giá lúa hoặc giảm tùy theo chúng quyết định, mức tô mỗi công 3 giạ và có khi lên tới 5 giạ lúa, trong khi làm lúa mùa năng suất thấp, mỗi năm thu hoạch chỉ một vụ, mỗi công chỉ 7 – 10 giạ. Nhiều năm hạn hán, lũ lụt nông dân bị mất mùa không đủ lúa nộp tô thuế, họ phải bị phạt tiền rất nặng, rồi phải nhận nợ, năm sau phải trả 1 giạ thành 2, nhiều nông dân phải bỏ quê hương trốn đi nơi khác để kiếm sống, vì không tiền nộp phạt. Cuộc sống của người dân Phong Hòa càng khổ do thuế khóa nặng nề... nhân dân bị cột chặt vào sự chi phối của bọn địa chủ, họ trở thành nô lệ cho bọn thực dân phong kiến. Nhiều nông dân Phong Hòa phải lao động phục dịch những việc nặng nhọc cho gia đình chúng.... Trong ngày mùa, tá điền phải công nạp gạo ngon, cá lớn cho chúng, những sản phẩm nông dân làm ra đều phải trình với bọn quan lại và làng trước khi sử dụng hoặc đem bán.

Chúng thực hiện chính sách bóc lột nặng nề về kinh tế đi đôi với thực hiện chính sách ngu dân để trị dân, xã Phong Hòa không có một điểm trường để dạy học, không có trạm y tế để trị bệnh, nhân dân trong xã đại đa số bị mù chữ, bệnh tật nhất là bệnh truyền nhiễm nhiều khi lây lan khắp xã ấp... Bọn chúng cho phát triển các tệ nạn uống rượu, cờ bạc, hút thuốc phiện, gái điếm, có một số người đã trở thành kẻ lưu manh trộm cướp, được bọn chúng sử dụng để đàn áp nông dân.

Thực dân Pháp còn khuyến khích cho phát triển nhiều tôn giáo ở Phong Hòa, âm mưu nhằm mua chuộc, lừa mị ru ngủ nông dân; lợi dụng một số người cầm đầu các tôn giáo để đầu cơ chính trị, gây chia rẽ giữa các tôn giáo để rẽ bẻ cai trị.

Trước tình hình đó, những người yêu nước có uy tín ở Phong Hòa đứng ra thành lập các hội kín trá hình như: hội lân, hội đạo tỳ, hội vân đôi công ... để tập hợp quần chúng, giáo dục, khơi dậy lòng yêu nước, chuẩn bị lực lượng chống lại bè lũ tay sai. Từ đây phong trào yêu nước ở Phong Hoà đã phát triển mạnh so với trước và ở những nơi khác. Liên tục trong các năm từ 1925-1928 ở Phong Hòa đã nổ ra nhiều cuộc đấu tranh chống lại bọn tề xã và địa chủ. Mặc dù kẻ thù khủng bố, hăm dọa, mua chuộc... nhưng quần chúng vẫn không nản lòng, nhiều cuộc đấu tranh có qui mô làm cho kẻ thù lo sợ và phải nhượng bộ.

Qua các phong trào đấu tranh đó, đã xuất hiện nhiều thanh niên ưu tú tiêu biểu như đồng chí: Trần Kim Giáp, Đặng Văn Thân, Trần Nhật Tân, Nguyễn Văn Huynh, Nguyễn Văn Chi..., cùng với thanh niên tại chỗ còn có hội viên Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên từ các nơi khác về phối hợp hoạt động như: đồng chí Hà Huy Giáp, Nguyễn Thị Lựu, Bùi Văn Dự, Nguyễn Thị Đây... Đến

năm 1928 thì tổ Việt Nam Cách mạng Thanh niên ở Phong Hòa chính thức thành lập.

Từ khi tổ Việt Nam Cách mạng Thanh niên ra đời thì phong trào cách mạng ở Phong Hòa phát triển mạnh, các cuộc đấu tranh chuyển từ tự phát lên tự giác, tổ thành lập được các tổ chức như: Hội Tương tế, Ái hữu, Vạn cấy, Vạn cày, Vạn phát để tập hợp các tầng lớp nhân dân, giáo dục cho nhân dân lao động lòng yêu nước, sức mạnh đoàn kết, tinh thần tương thân tương ái. Mặt khác, khơi dậy lòng căm thù thực dân Pháp xâm lược, bọn cường hào, địa chủ, đặc biệt là vận động nhân dân cất trường dạy học, các thầy giáo là những trí thức yêu nước do tổ chức Việt Nam Cách mạng thanh niên Cần Thơ bố trí, ngoài dạy học, các thầy giáo còn giáo dục lòng yêu nước, ý chí đấu tranh kiên cường của dân tộc, nỗi nhục của người dân mất nước... đã thu hút được nhiều tầng lớp nhân dân vào học, phong trào có lúc lên đến hàng trăm người.

Phong trào đấu tranh của quần chúng chống lại bọn tề xã và tay sai kết hợp với hoạt động của tổ Việt Nam Cách mạng thanh niên Phong Hòa dưới sự chỉ đạo trực tiếp của tổ chức Việt Nam Cách mạng thanh niên Cần Thơ, đến ngày 29/11/1929 Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng - một trong các chi bộ đầu tiên tỉnh Cần Thơ - được thành lập tại Bò Húc, Phong Hòa, đồng chí Lưu Kim Phong là Ủy viên Đặc ủy Hậu Giang thay mặt Đảng cấp trên công nhận và tuyên bố thành lập chi bộ đầu tiên xã Phong Hòa. Đây là một bước ngoặt quan trọng, một dấu son chói lọi của lịch sử truyền thống xã Phong Hòa. Là kết quả của quá trình vận động cách mạng, đánh dấu sự trưởng thành, lớn mạnh của phong trào yêu nước ở Phong Hòa và là chiếc nôi cách mạng của huyện Lai Vung ngày nay.

Từ khi thành lập, chi bộ An Nam Cộng sản Đảng Phong Hòa đã thường xuyên liên hệ chặt chẽ với tổ chức Đảng tỉnh Cần Thơ (là các đồng chí: Châu Văn Liêm-Uỷ viên Trung ương Lâm thời An Nam Cộng sản Đảng và đồng chí Trần Ngọc Huê), với một số cơ sở Đảng ở Long Xuyên, là các đồng chí: Xô, Cửa, Cái và các đồng chí Lưu Kim Phong, Nguyễn Văn Tây (tức Tư Hải) ở Cao Lãnh. Đồng thời, dưới sự chỉ đạo của Đặc ủy Hậu Giang, Chi bộ đã lãnh đạo nhân dân đấu tranh.

Những năm 1930 thực dân Pháp đã xây dựng ở Phong Hòa một mạng lưới tay sai của chúng dày đặc, chúng gán các chức vụ gồm: Hương Cả, Hương Chủ, Hương Trưởng, Hương Chánh, Hương Sự, Hương Quản, Hương Bộ, Hương Thân, Hương Hào, Xã Trưởng... Xã Phong Hòa có 5 ấp, mỗi ấp được bố trí một số chức danh để thực hiện các công việc của cấp trên, như Hương Tuần, Hương Quản, Hương Sự¹...

---

¹ Từ năm 1930 – 1936 Hương Quản, Phó Hương Quản là những tên được Pháp giao trách nhiệm giữ an ninh cho chúng tại địa phương. Bọn chúng thường mở các cuộc càn quét, truy lùng các cơ sở cách mạng của ta, chúng dùng người tại chỗ để trực tiếp đàn áp phong trào cách mạng. Thực dân Pháp thường xuyên cho lính từ Cần Thơ sang tìm bắt và phá hoại cơ sở cách mạng trong xã.

Ngày 29/4/1930 chính quyền tay sai Pháp cho đắp con lộ 37 từ Bù Húc vào xã Phong Hòa đến bên bắc Cần Thơ). Nhân dân xã Phong Hòa và các xã dọc lộ bị bắt đi xâu dài ngày, bỏ cả mùa màng, công ăn việc làm. Bệnh tật, ốm đau cũng không được miễn. Quần chúng rất căm phẫn, đã xảy ra một vài trường hợp người đi xâu dùng cuốc, xuống, đánh lại bọn cạp rần (cai lý) hoặc trốn không đi xâu.

Trước tình hình trên, chi bộ họp đánh giá tình hình và quyết định vận động quần chúng đấu tranh với khẩu hiệu: hoãn bắt dân đi xâu, để dân làm mùa nuôi sống gia đình và đóng thuế thân, thả những người bị bắt vì không đi xâu.

Dưới sự lãnh đạo trực tiếp của các đồng chí: Trần Kim Đảnh, Đặng Văn Thân, Nguyễn Văn Huynh, hơn 3.000 đồng bào xã Phong Hòa cùng 11 xã thuộc quận Ô Môn (Cần Thơ cũ), hàng ngũ chỉnh tề, kéo từ Phong Hòa đến thị xã Cần Thơ, mang băng, khẩu hiệu nêu rõ yêu sách. Dọc đường từ Bù Húc đến bên bắc Cần Thơ, đoàn biểu tình bị tên Cai tổng Sóc và tên lính chặn lại. Phần nộ, đồng bào lội xuống nước lôi chiếc ghe bầu của tên Sóc lên cạn. Sóc và đồng bọn tháo chạy trước tiếng thét căm thù của đoàn biểu tình.

Đoàn biểu tình qua bắc và kéo thẳng đến dinh tên Tỉnh trưởng Cần Thơ. Trên đường đi, một số đồng bào lao động ở khắp các địa phương gia nhập đoàn biểu tình, khi đến dinh tên Tỉnh trưởng, số người tăng lên khoảng 5.000. Đại diện đoàn biểu tình yêu cầu gặp tên Tỉnh trưởng, nhưng y không chịu ra mặt, đưa tên thư ký ra tiếp xúc. Khi tên này vừa lộ mặt ra thì đồng bào hô đả đảo. Túng thế, tên Tỉnh trưởng buộc phải ra gặp đoàn biểu tình. Với lý lẽ cứng rắn, có tình, có lý, đại diện đoàn biểu tình trình bày và đưa ra các yêu sách. Lúc đầu tên tỉnh trưởng không chịu chấp nhận. Được sự giúp đỡ của Đảng bộ Cần Thơ, một số cán bộ nông cốt phối hợp với cơ sở đảng ở Cần Thơ đi thuyết phục binh lính không bắn vào đoàn biểu tình, vận động đồng bào Cần Thơ tiếp tế nước và thức ăn. Đoàn biểu tình vây xung quanh tên Tỉnh trưởng, hô vang khẩu hiệu đã nêu trong yêu sách. Thị xã Cần Thơ náo động, các đường đi vào dinh Tỉnh trưởng bị tắc nghẽn. Trước thái độ kiên quyết và sức mạnh đấu tranh của quần chúng, cuối cùng tên Tỉnh trưởng phải đứng ra nhận yêu sách và hứa sẽ giải quyết.

Cuộc đấu tranh quyết liệt của nhân dân Phong Hòa và Cần Thơ đòi hoãn bắt dân đi xâu, thả những người bị bắt (do không đi xâu) giành thắng lợi đã cổ vũ mạnh mẽ đối với nhân dân xã Phong Hòa cũng như 11 xã thuộc quận Ô Môn và thị xã Cần Thơ. Quần chúng phấn khởi càng củng cố thêm lòng tin vào sự lãnh đạo của chi bộ xã Phong Hòa. Uy tín của chi bộ và cách mạng càng lên cao.

Hưởng ứng ngày Quốc tế Lao động (01/5/1930) và cũng để “chia lửa” với các địa phương khác đang bị địch khủng bố. Theo chỉ thị của Đặc Ủy Hậu Giang, có sự chỉ đạo trực tiếp của đồng chí Châu Văn Liêm, Trần Ngọc Hué (Cần Thơ), sự phối hợp chặt chẽ của đồng chí Nguyễn Văn Tây (tức đồng chí Tư

Hải, chi bộ Cao Lãnh). Chi bộ Phong Hòa quyết định huy động quần chúng phối hợp với đông đảo nhân dân trong khu vực đấu tranh với tên Quận trưởng Ô Môn đòi bỏ thuế thân, thuế hoa chi chợ, thuế bến đò, chia lại công điền công thổ cho dân cày nghèo.

Để lãnh đạo cuộc đấu tranh, chi bộ Phong Hòa thành lập Ban chỉ huy lực lượng phía bắc sông Hậu gồm các đồng chí: Trần Kim Giáp, Trần Nhật Tân, Nguyễn Văn Huỳnh và Đặng Văn Thân. Để đánh lạc hướng địch, chi bộ phân công các đồng chí Trần Kim Đánh, Nguyễn Ngọc Sơn và anh Trần Quang Bộ (là cảm tình Đảng) rải truyền đơn tại thị xã Cần Thơ, treo cờ búa liềm trên cột dây thép cao ở Cần Thơ vào đêm 28 rạng 29/5/1930.

Theo kế hoạch, khoảng 2 giờ sáng ngày 29/5/1930, trên 1.200 người bí mật vượt sông Hậu, đến điểm tập kết tại Cờ Đỏ để phối hợp với lực lượng của các địa phương. Số người của các xã tập trung tại địa điểm tập kết lên đến trên 3.000 người.

Rạng sáng ngày 29/5, đoàn biểu tình trương: băng, cờ, khẩu hiệu kéo vào quận lỵ Ô Môn, vừa đi vừa hô to các khẩu hiệu quy định. Cuộc tuần hành thị uy trên đoạn đường dài gần 10.000 mét. Quần chúng tham gia đoàn biểu tình càng thêm đông (khoảng 10.000 người). Đồng bào ở thị trấn Ô Môn hưởng ứng mạnh mẽ, hàng trăm người tập nập phục vụ tiếp tế lương thực, nước uống cho đoàn biểu tình.

Khi đến dinh tên Quận trưởng Ô Môn, đồng chí Trần Văn Mảng (từ chi bộ Cao Lãnh sang, được phân công phụ trách Chỉ huy trưởng đoàn biểu tình), đại diện đoàn biểu tình đòi gặp tên Quận trưởng. Trước lý lẽ và sức mạnh của quần chúng, tên Quận Trưởng buộc phải chấp nhận các yêu sách do đồng chí Mảng trao và hứa sẽ giải quyết thỏa đáng.

Tháng 5 năm 1936, Đảng cộng sản Đông Dương đã lãnh đạo chuyển hướng đấu tranh: từ bí mật sang bán công khai, đấu tranh trên nghị trường và báo chí, với mục đích: đòi tự do dân chủ, đòi cải thiện đời sống... Khắp nơi trên đất nước ta, các “Ủy ban hành động” được thành lập để tập hợp nhân dân đón Godas (thực chất là cuộc biểu tình hợp pháp nhằm tố cáo chế độ thực dân, đòi thả tù chính trị, đòi quyền dân sinh dân chủ). Ủy ban Hành động xã Phong Hòa được thành lập cuối tháng 8/1936 do đồng chí Trần Kim Đánh làm chủ tịch, đồng chí Trần Nhật Tân (lúc này đã trở lại xã hoạt động) làm phó chủ tịch. Ủy ban do các đảng viên trong chi bộ làm nòng cốt và đông đảo thanh niên, trí thức yêu nước tham gia. Thực hiện chủ trương của trên và được sự hướng dẫn của Đặc ủy Hậu Giang, chi bộ Phong Hòa đã đặt trụ sở của “Ủy ban hành động xã Phong Hòa” tại 2 địa điểm: Chùa Ông và một tiệm may đồ và hớt tóc tại Tân Lược, để tuyên truyền vận động và lãnh đạo phong trào.

Tháng 8/1937 các đồng chí Đặng Văn Thân, Nguyễn Văn Huỳnh được địch thả ra, liền về Phong Hòa hoạt động để chỉ đạo những cuộc đấu tranh mới.

Ngày 01/01/1941, một cuộc họp quan trọng để thành lập lại Tỉnh uỷ Cần Thơ được tổ chức tại xã Phong Hòa gồm đại biểu các quận và thị xã Cần Thơ. Cuộc họp đã nhất trí thành lập Tỉnh uỷ Cần Thơ gồm các đồng chí: Ngô Tám-Bí thư, Bùi Văn Dự-Phó bí thư và các đồng chí Hêu, Miêng, Huệ... Tỉnh uỷ đã phân công nhiệm vụ và địa bàn phụ trách cho từng đồng chí. Đồng chí Bùi Văn Dự ngoài nhiệm vụ phó Bí thư Tỉnh uỷ còn được phân công phụ trách địa bàn quận Ô Môn, đặc biệt là 4 xã Phong Hòa, Tân Lược, Tân Quới và Thành Lợi. Để đưa tiếng nói của Đảng xuống quần chúng, Tỉnh uỷ cho xuất bản báo “chiến đấu”. Báo do đồng chí Bùi Văn Dự phụ trách cùng hai cộng tác viên là đồng chí Bé và Huệ ra tờ “Nguyệt san chiến đấu” tại nhà bà Bảy Đòn và Ba Huệ ở xã Phong Hòa.

Đầu năm 1942 đến tháng 6/1942 Liên Tỉnh uỷ Hậu Giang đóng ở Phong Hòa. Khi lập lại Liên Tỉnh uỷ, chủ trương chung được đề ra lúc này là chuyển hướng hoạt động, trọng tâm hướng về nông thôn, củng cố xây dựng lại các cơ sở Đảng bị khủng bố tan rã. Cũng trong thời gian này tại Phong Hòa, Liên Tỉnh uỷ Hậu Giang đã nhận được nhiều tài liệu quan trọng như: Lời kêu gọi của đồng chí Nguyễn Ái Quốc, Cương lĩnh và Chương trình hành động của Mặt trận Việt Minh, điều lệ của các đoàn thể công nhân, nông dân, thanh niên, phụ nữ... cứu quốc. Nhiều cán bộ, đảng viên của Phong Hòa cũng được tiếp cận và học tập các tài liệu quan trọng này.

Ngày 26/8/1945, thay mặt Tỉnh uỷ Cần Thơ, các đồng chí Trần Ngọc Quế, Huỳnh Phan Hộ đã chỉ đạo các chi bộ: Phong Hòa, Thới Lai, Thới Thạnh, Cờ Đỏ, Thới An, Tân Lược, Tân Quới, Thành Lợi... tổ chức đưa lực lượng và vận động quần chúng về thị xã Cần Thơ tham gia cướp chính quyền. Số người tham gia của các lực lượng khoảng trên 4.000 người (riêng lực lượng Phong Hòa tham gia khoảng 500 người) vừa đi vừa hô vang các khẩu hiệu “Việt Nam độc lập muôn năm”, “Đảng Cộng sản Đông Dương muôn năm”, đoàn quân khởi nghĩa này phối hợp với các lực lượng và đông đảo đồng bào ta đang tập trung tại Cần Thơ, nổi dậy cướp chính quyền giành thắng lợi.

Sau khi tham gia nổi dậy cướp chính quyền xong ở Cần Thơ, chi bộ hướng dẫn quần chúng trở về phối hợp với lực lượng Phong Hòa để giành chính quyền. Dọc đường về, quần chúng tham gia thêm rất đông (tổng số khoảng 1.000 người) khí thế rất sôi động. Bọn tề xã Phong Hòa như rắn mất đầu, chấp nhận đầu hàng và có mặt đầy đủ tại xã để giao nộp chính quyền và sổ sách cho cách mạng.

Chấp hành chỉ đạo của Uỷ ban khởi nghĩa tỉnh và Quận uỷ, chi bộ lãnh đạo nhanh chóng thành lập chính quyền cách mạng xã Phong Hòa. Đồng chí Trần Nhật Tân được cử giữ chức Chủ tịch Uỷ ban nhân dân, đồng chí Thái Sơn Nam làm Chủ tịch Thanh niên Tiền phong và đồng chí Nguyễn Ngọc Sơn làm chủ tịch Uỷ ban Hành chính. Uỷ ban đã lãnh đạo quần chúng nhanh chóng ổn định

tình hình, lo tăng gia sản xuất, tích cực luyện tập quân sự và có kế hoạch bảo vệ trật tự trị an trong xã.

Cuộc Tổng khởi nghĩa giành chính quyền trong Tháng 8 năm 1945 ở xã Phong Hòa đã giành thắng lợi hoàn toàn. Với hình thức chủ yếu là chi bộ đảng lãnh đạo dùng áp lực của các lực lượng cách mạng, nhanh chóng chớp thời cơ không chế bắt bọn đầu sỏ, bọn hội tề xã, áp phải đầu hàng, tự giải tán, trao lại chính quyền cho nhân dân. Đối với những tên việt gian phản quốc, có thái độ chống đối lại ta, thì tùy theo mức độ phạm tội của từng tên mà Ủy ban Lâm thời cùng các tổ chức cách mạng và nhân dân xã có hình thức xử lý thích đáng; riêng những tên việt gian bỏ chạy theo giặc thì ta thu hồi toàn bộ tài sản, ruộng vườn để cấp cho dân nghèo không đất trong xã.

Hưởng ứng lời kêu gọi trong thư gửi cho đồng bào Nam Bộ ngày 26/8/1945 của Hồ Chủ Tịch và thi hành chỉ thị kháng chiến của Trung ương Đảng và mệnh lệnh của Ủy ban kháng chiến Nam Bộ, cùng với nhân dân trong quận Ô Môn và tỉnh Cần Thơ, nhân dân xã Phong Hòa dưới sự lãnh đạo của chi bộ đảng tích cực chuẩn bị mọi mặt, sẵn sàng bước vào cuộc kháng chiến chống quân Pháp xâm lược trở lại.

Ngày 10/9/1945, đồng chí Nguyễn Văn Tây (Thanh Sơn), Bùi Văn Dự (Ba Dự) cùng các đồng chí trong Liên Tỉnh ủy Hậu Giang về xã Phong Hòa họp. Trọng tâm của cuộc họp này là Liên Tỉnh ủy Giải phóng bàn kế hoạch thống nhất với Liên Tỉnh ủy Tiền Phong.

Ngày 23/9/1945, thực dân Pháp nổ súng đánh chiếm Sài Gòn, ở quận Ô Môn địch hung hăng tàn phá thành quả cách mạng khắp nơi, dùng cả máy bay đánh bom nhiều nơi. Để đối phó với địch, theo chỉ đạo của Quận ủy Ô Môn, chi bộ xã Phong Hòa lãnh đạo nhân dân khẩn trương củng cố tổ chức, chuẩn bị về tinh thần và lực lượng để kháng chiến chống Pháp. Chi bộ xã lúc này do đồng chí Trần Nhật Tân làm bí thư, Ủy ban cách mạng do đồng chí Nguyễn Ngọc Sơn làm chủ tịch.

Cuối tháng 11/1945, chi bộ xã lãnh đạo tổ chức bầu cử lại chính quyền theo chỉ đạo của trên, hơn 90% quần chúng ở xã đã tích cực đi bỏ phiếu. Kết quả bầu cử: đồng chí Trần Nhật Tân tái đắc cử Chủ tịch Ủy ban kháng chiến hành chính thay cho Chủ tịch Ủy ban nhân dân, đồng chí Huỳnh Công Khanh-Uỷ viên quân sự, đồng chí Nguyễn Ngọc Huỳnh-Uỷ viên Quốc gia tự vệ cuộc (sau này là công an). Các bộ phận thuộc Ủy ban kháng chiến của xã nhanh chóng được sắp xếp lại.

Đầu năm 1946, quân Pháp chiếm đóng xong Cần Thơ, chúng đưa lực lượng sang đánh chiếm lại Phong Hòa. Sau khi tái chiếm xã, năm 1946 địch tiến hành xây dựng lại chính quyền tay sai ở xã Phong Hòa, gồm bọn tề xã, áp để tiếp tục cai trị, vơ vét của cải nhân dân.

Cuối tháng 11/1946, thực hiện chỉ đạo của Quận ủy Ô Môn, chi bộ lãnh đạo

lực lượng vũ trang của xã do đồng chí Nguyễn Hùng Dữ chỉ huy, bất ngờ về tấn công đồn Phong Hòa, làm bị thương một số tên, đồng thời cho lực lượng theo dõi và giết được tên Cò Hút tại chợ Phong Hòa, tuyên truyền vận động được một số binh lính tại Phong Hòa phản chiến, bỏ trốn về với gia đình... làm địch rất lo sợ, phải dùng tàu “bốc” số quân còn lại của đồn đem đi nơi khác. Lực lượng cách mạng về đóng quân lại ở tuyến Mương Khai-Phong Hòa.

Cuối tháng 12/1946, Chi đội 18 của đồng chí Nguyễn Hữu Xuyên về đóng quân tại xóm Giồng (gần nhà thờ) xã Phong Hòa để ổn định tình hình cho dân. Khoảng một tuần sau rút quân đi theo lộ 37, còn hậu cần đi đường sông đến doi Cả Dur thì bị lính Hòa Hảo chặn lại, nổ súng giết chết 2 người, rồi chúng nhanh chóng bỏ trốn. Chi đội 18 tổ chức mai táng cho 2 đồng chí tại cầu Bằng Lăng xã Định Hòa .

Trong tháng 4/1947, Chi đội 18 lại về giúp ổn định tình hình ở Phong Hòa, như: tiêu diệt các tên ác ôn, giúp ủng hộ thành lập lại chính quyền xã. Đồng chí Nguyễn Văn Chi được cử giữ chức Chủ tịch, đồng chí Tiêu Triệu Huệ-phụ trách công an, đồng chí Nguyễn Ngọc Sơn-phụ trách quân sự, đồng chí Trần Kim Đánh làm chủ tịch Mặt trận Việt Minh. Lúc này đồng chí Thân đã hy sinh, trên điều đồng chí Huynh, đồng chí Bộ sang hoạt động tại Ô Môn, tỉnh Cần Thơ. Chi đội 18 để lại một trung đội do đồng chí Đờm chỉ huy, để tiếp tục giúp chi bộ và du kích xã Phong Hòa hoạt động ổn định tình hình.

Chi bộ Phong Hòa sau khi được củng cố lại, có 11 đảng viên, do đồng chí Trần Kim Đánh làm bí thư, đồng chí Nguyễn Ngọc Sơn làm phó bí thư, chi bộ kết nạp thêm một số đảng viên mới gồm các đồng chí Quang, Mới, Châu, Đây... đề tăng cường hoạt động và tiếp tục lãnh đạo phong trào cách mạng của xã.

Từ năm 1947 đến năm 1954, Chi bộ Phong Hòa đã lãnh đạo nhiều cuộc đấu tranh và đánh địch cho đến ngày 20/7/1954, khi Hiệp định Giơ-ne-vơ được ký kết. Theo Hiệp định quân Pháp phải rút hết khỏi Việt Nam. Trước tình thế ấy các lực lượng giáo phái yếu thế tự tan rã hoặc rút đi. Chấp hành chỉ đạo của trên, chi bộ Phong Hòa đã lãnh đạo tổ chức tấn công trụ sở tề rồi tiến giải phóng toàn bộ xã Phong Hòa. Cuộc kháng chiến trường kỳ chín năm gian khổ chống thực dân Pháp xâm lược và bè lũ tay sai bán nước của nhân dân xã Phong Hòa kết thúc thắng lợi

Bước sang giai đoạn chống Mỹ cứu nước, chi bộ Phong Hòa đã tiếp tục phát huy truyền thống đấu tranh anh dũng của cha anh, lãnh đạo nhân dân bước vào cuộc kháng chiến với nhiều gian khổ và thách thức mới. Hai mươi một năm kháng chiến chống Mỹ cứu nước, chi bộ đã lãnh đạo nhân dân và lực lượng vũ trang xã nhà phối hợp cùng lực lượng của trên tổ chức đánh địch hơn 990 trận lớn nhỏ, loại khỏi vòng chiến đấu 2897 tên (trong đó có 4 lính Mỹ và 20 tên ác ôn) thu gần 1000 khẩu súng các loại, hàng chục tấn súng đạn, quân trang, quân dụng. Thành tích nổi bật mà chi bộ và nhân dân Phong Hòa đã đạt được trong

kháng chiến chống Mỹ đó là: dù muôn vàn khó khăn gian khổ, cán bộ, đảng viên vẫn bám trụ tại xã, vận động, xây dựng và phát triển lực lượng, đẩy mạnh các hoạt động kháng chiến đến ngày toàn thắng.

Với thành tích to lớn đó, ngày 22/8/1989 Đảng bộ và nhân dân xã Phong Hòa đã vinh dự được Nhà nước phong tặng danh hiệu Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân. Để ghi dấu ấn lịch sử tiêu biểu – nơi đã thành lập nên Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng, một trong những chi bộ đầu tiên của tỉnh Cần Thơ, nay thuộc huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp, ngày 28 tháng 3 năm 2002 Ủy Ban nhân dân tỉnh Đồng Tháp quyết định xếp hạng nơi đây là di tích lịch sử văn hóa cấp tỉnh. Đồng thời thống nhất chủ trương cho phép lập huy hoạch và đầu tư xây dựng tượng đài. Đây là một công trình văn hóa lịch sử cách mạng có quy mô lớn, thể hiện sự quan tâm của Đảng, Nhà Nước, sự nỗ lực, cố gắng của các cấp các ngành và ý nguyện của Nhân dân Lai Vung.

Kỷ niệm 93 năm ngày thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng (nay là Đảng Cộng sản Việt Nam) ở Phong Hòa, chúng ta tự hào về truyền thống cách mạng của quê hương Lai Vung, là dịp ôn lại những chặng đường lịch sử vẻ vang của Đảng bộ huyện nói chung, Đảng bộ xã Phong Hòa nói riêng. Phát huy truyền thống của Đảng bộ và nhân dân Lai Vung, toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ra sức phấn đấu hoàn thành thắng lợi Nghị quyết Đại hội VII Đảng bộ huyện nhiệm kỳ 2020- 2025, tạo tiền đề cho huyện phát triển nhanh, hợp lý và bền vững, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng vẻ vang của tỉnh và cả nước./.

BAN TUYÊN GIÁO HUYỆN ỦY LAI VUNG